

Fókuszban a norvég közkönyvtárak

A norvég közkönyvtári rendszert Jannicke Røgler, a Trondheimi Közkönyvtár vezetője mutatta be. Előadása áttekintette a norvég könyvtárügy jelenlegi helyzetét, az országos fejlesztési irányokat és együttműködési modelleket, valamint részletesen ismertette a trondheimi könyvtár működését és fejlesztéseit.

A Trondheimi Közkönyvtár Norvégia harmadik legnagyobb közkönyvtára. A város központjában található főkönyvtár mellett nyolc fiókkönyvtárat és egy börtönkönyvtárat működtet, mintegy 60 munkatárssal. A könyvtárat 2025-ben 1,1 millió látogató kereste fel; a látogatások 15%-a a norvég könyvtárakban merápent bibliotek néven ismert, személyzet nélküli, önkiszolgáló nyitvatartási időben történt. Az olvasók 780 ezer dokumentumot kölcsönöztek, amelyek 13,5%-a digitális kölcsönzés volt, emellett mintegy 1500 programot szerveztek.

A norvég közkönyvtárak használata országos szinten is növekszik:

■ 2025-ben 27,8 millió könyvtárlátogatást regisztráltak, ami 3,6%-os emelkedést jelentett 2024-hez képest.

■ A könyvkölcsönzések száma elérte a 14,1 milliót, ebből 8,3 millió gyermek- és ifjúsági könyv volt.

■ A könyvtári rendezvényeken közel 1,93 millió ember vett részt, miközben a lakosság több mint fele legalább egyszer felkeresett egy közkönyvtárat, és tízből nyolc norvég évente legalább egy könyvet elolvas.

Az előadás kitért a norvég közkönyvtári törvény 2014-es módosítására is, amely új feladatként határozta meg a közkönyvtárakat, mint független találkozóhelyeket és a nyilvános párbeszéd fórumait. Ezt a szemléletet erősítették meg az országos könyvtárstratégiák: a 2015–2018-as stratégia az állami fejlesztési feladatokat rögzítette, míg a 2020–2023-as, 2025 végéig meghosszabbított stratégia már kifejezetten a könyvtárak demokratikus szerepére és az önművelés támogatására helyezte a hangsúlyt.

A norvég könyvtári rendszer egyik meghatározó eleme az országos digitális együttműködés. A *KS Bibliotek* egységes technológiai platformot biztosít a közkönyvtárak számára, közös tartalomszolgáltatásokkal, tartalomkezelő rendszerrel és digitális infrastruktúrával.

Ennek egyik legérdekesebb eleme a *Bokbasen Statistikk* országos elemzőfelület, amely 2026. június 12-én indult el. A rendszer naponta gyűjti több mint 340 könyvtár ISBN-szintű kölcsönzési adatait, amelyeket hetente tesz közzé. A nyilvános felület lehetővé teszi az olvasási szokások, a műfaji és nyelvi trendek elemzését, az egyes könyvtárak összehasonlítását, valamint az életkor és nem szerinti vizsgálatokat. A részletesebb statisztikák a könyvtárak és a kiadók számára is hozzáférhetők, az adatok pedig a gyűjteményfejlesztési, szolgáltatásfejlesztési és irodalompolitikai döntések fontos alapját jelentik.

Jelentős hangsúlyt kapott a szakmai együttműködés is. Trøndelag megyében kéthetenként online vezetői találkozót tartanak, ahol tudásmegosztás, vezetőképzés, könyvtárfejlesztés és közös projektek szerepelnek napirenden; emellett külön képzést szerveznek az új könyvtárvezetőknek, és évente vezetői konferenciát rendeznek.

A LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche) Európa legnagyobb kutatókönyvtári szervezete. Éves konferenciájának hagyományos programeleme, hogy a rendező ország átfogó képet ad saját könyvtári rendszeréről és fejlesztési irányairól. A 2026-os trondheimi konferencián ennek keretében külön előadás mutatta be a norvég közkönyvtári rendszert. Az alábbi összefoglaló az előadás, valamint a hozzá kapcsolódó hivatalos dokumentumok alapján készült.

Fotók: A szerző képei

Országos szinten működik a nyolc legnagyobb norvég közkönyvtár informális hálózata. Az együttműködés célja a tapasztalatcsere, a közös fejlesztések, a felhasználói kutatások és a statisztikai elemzések koordinálása. A hálózat rendszeres kapcsolatban áll a Norvég Nemzeti Könyvtárral, amely szakpolitikai egyeztetésekhez és fejlesztések előkészítéséhez is támaszkodik erre a fórumra. A koordináció a résztvevő könyvtárak igazgatói között rotációs rendszerben zajlik.

Ismertették a 2025-ös országos nagyvárosi könyvtárhasználati felmérés eredményeit is. A könyvkölcsönzés továbbra is alapvető szolgáltatás, de egyre nagyobb szerepet kapnak a tanulásra, csendes munkára és közösségi programokra alkalmas terek. A személyzet nélküli nyitvatartás sikeresnek bizonyult, a felhasználói elégedettség meghaladta a 95%-ot. Az előadás második része a norvég közkönyvtári rendszer fejlesztési modelljeit mutatta be.

Az egyik kiemelt példa a *SmartLib* kutatás-fejlesztési program volt, amely 2022 és 2026 között valósult meg a Trondheimi Közkönyvtár és a Norvég Tudományos és Műszaki Egyetem (NTNU) Gépész- és Ipari Mérnöki Kara együttműködésében. A projekt mintegy 7 millió norvég korona, közel 620 ezer euró támogatást kapott a Norvég Kutatási Tanácstól. Célja egy in-

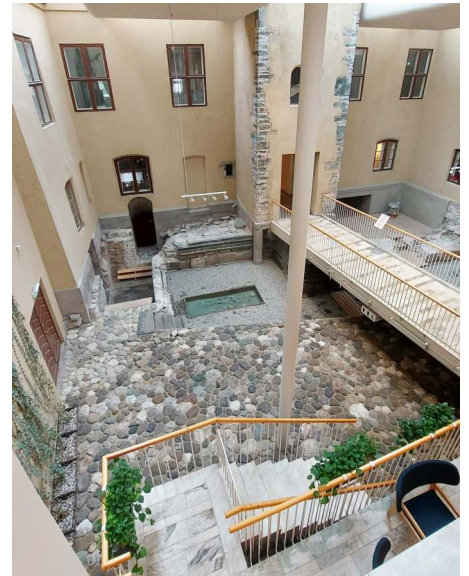

A norvég közkönyvtári rendszerben a stratégiai irányítás, a jogszabályi környezet, a digitális infrastruktúra, az országos együttműködés és a kutatás-fejlesztés egymást erősítő rendszert alkot

telligens könyvtári működési modell kialakítása volt, amely a digitális technológiák, a robotika és a mesterséges intelligencia alkalmazásával javítja a felhasználói élményt és növeli a működés hatékonyságát. A fejlesztések a könyvtári logisztika újratervezésére, digitális döntéstámogató eszközök fejlesztésére és a dokumentumkezelés automatizálására irányultak. A projekt különlegessége, hogy közös kutatás-fejlesztésre épült: a könyvtár valós működési problémái jelentették a mérnöki kutatások kiindulópontját.

A projekt eredményeként 72 automatikus válogatórekeszkel működő központi válogatóközpont jött létre. A rendszer gerincét a Bibliotheca automatizált könyvlogisztikai megoldása alkotja, amelyet autonóm mobil robotok egészítenek ki. A robotok automatikusan cserélik a megtelt tárolókat, önállóan használják az épület felvonóit, és biztosítják a dokumentumok folyamatos áramlását. A teljes könyvtár egységes anyagkezelő rendszerben követhető nyomon, míg a Shelf ID megoldás a könyvek gyors polci azonosítását és visszakeresését segíti. A fejlesztések a hatékonyság növelése mellett a munkavédelmi és ergonomiai feltételek javítását is szolgálták.

A *SmartLib* nem egyszerű informatikai fejlesztés, hanem valódi kutatás-fejlesztési együttműködés. A könyvtár, az egyetem és technológiai partnerei közösen fejlesztik és tesztelik az új megoldásokat, amelyek tudományos kutatások alapjául is szolgálnak. A projekt keretében doktori

kutatás, több mesterszakos és alapszakos szakdolgozat, valamint számos tudományos publikáció és konferencia-előadás készült a robotizált könyvtári logisztika, az adat alapú döntéstámogatás, a mesterséges intelligencia könyvtári alkalmazása és a felhasználóbarát szolgáltatások témájában. A *SmartLib* jól példázza a norvég közkönyvtárakat jellemző szemléletet: a könyvtár nem csupán a kutatás tárgya vagy kiszolgálója, hanem aktív kutatás-fejlesztési partner.

Zárásként Jannicke Røgler a norvég modell négy alapvető pillérét emelte ki:

- a világos és stabil jogszabályi kereteket;
- az országosan összehangolt digitális infrastruktúrát;
- az aktív, több szinten működő szakmai és vezetői hálózatokat; valamint azt, hogy
- a fejlesztések kutatási eredményekre és kutatás-fejlesztési együttműködésekre épülnek.

Összességében az előadás azt mutatta meg, hogy a norvég közkönyvtári rendszerben a stratégiai irányítás, a jogszabályi környezet, a digitális infrastruktúra, az országos együttműködés és a kutatás-fejlesztés egymást erősítő rendszert alkot. A fejlesztéseket országos adatokra, felhasználói kutatásokra és tudományos eredményekre alapozzák, a könyvtárakat pedig folyamatosan fejlesztett közszolgáltatásként kezelik. Ez a szemlélet egyszerre támogatja a felhasználókat, a szakmai fejlődést és a rendszer megújulását.